

3. Кембелл Э., Саммерс Л. Стратегический синергизм, 2-е изд. – СПб.: Питер, 2004. – 416 с.
4. Менеджмент высоких технологий. Интегрированные производственно-корпоративные структуры: организация, управление, проектирование, эффективность, устойчивость / А.А.Колобов, И.Н. Омельченко, А.И. Орлов. – М.: Издательство «Экзамен», 2008. – 621 с.

Н. Андреевко

Проектный подход к формированию стратегического альянса между предприятиями перерабатывающей промышленности и производственными предприятиями потребительской кооперации

В статье рассмотрены современные направления формирования стратегических альянсов для решения экономических проблем субъектов хозяйственной деятельности. Определены концептуальные аспекты формирования стратегического альянса между предприятиями перерабатывающей промышленности и производственными предприятиями потребительской кооперации.

N. Andreenko

Project approach to forming a strategic alliance between enterprises of processing industry and industrial enterprises of consumer cooperation

The paper considers modern trends in the formation of strategic alliances to address the economic problems of business entities. Defined the conceptual aspects of the formation of a strategic alliance between enterprises of processing industry and industrial enterprises of consumer cooperation.

Одержано 29.02.12

УДК: 174 (075.8)

А.В. Жураковська, асп.

Харківський національний економічний університет

Методи оцінки обсягів тіньового сектору в економіці регіону

Стаття присвячена аналізу підходів до оцінки обсягів тіньового сектору в економіці регіону. У статті проаналізовано метод оцінки обсягу тіньового сектору за допомогою виробничої функції Кобба-Дугласа, виявлено його недоліки. За допомогою цієї функції обчислено обсяг тіньового сектору Харківського регіону, виявлено загальну тенденцію росту.

виробнича функція, функція Кобба-Дугласа, тіньова економіка, нелегальний сектор, тіньовий сектор, нелегальна економіка

У кожного часу є свої особливі прикмети. Поняття «тіньова економіка» стало одним з них для нашого часу. Сьогодні в Україні не знайти людину, яка не чула б про неї, хоча ще зовсім недавно цей термін не помічався, викреслювався з книг і статей. Останнім часом неформальні стосунки в житті українського суспільства виявилися в центрі уваги великої кількості вітчизняних і зарубіжних фахівців. Одні трактують «тіньову економіку» як сумний фінал колишніх порядків, інші знаходять у ній

© А.В. Жураковська, 2012

підтвердження провалу перебудови. Причина цього все наростаючого інтересу - постійний розвиток цих відносин у різних сферах діяльності росіян, а в першу чергу в сфері економіки. [3]

«Тіньова економіка» є вельми складним предметом для дослідження - якийсь «віртуальний» феномен, який відносно легко визначити, але неможливо точно виміряти. Дослідника, який займається економічною теорією, тіньова економіка цікавить, перш за все, з точки зору свого впливу на протікання більшості звичайних, «нормальних» економічних процесів: розподілу та формування доходу, міжнародної торгівлі, інвестування та економічного зростання і т.д. Вплив і роль «тіньових» відносин у російському народному господарстві настільки великі, що робити спроби їх аналізу, долаючи всі виникаючі труднощі, просто необхідно.

Тіньовий капітал демонструє здатність пристосовуватися до змінюється світу і уникати каральних заходів, які приймаються проти нього різними державами і міжнародним співтовариством у цілому. Досвід свідчить, що існує точка, в якій тіньова економіка стає загальнодержавною проблемою.

Основна проблема полягає у відсутності методів кількісного виміру тіньової економіки на регіональному рівні, що негативно впливає на можливість зміни політики регіональних та міжрегіональних стосунків. Також до практичної значності можна віднести необхідність виміру загального рівня тіньової економіки в країні за допомогою регіональних показників для отримання більш точних даних.

Теоретичні та прикладні аспекти проблеми тіньової економічної діяльності на заході вивчали П. Гутман, К. Морріс, Е. Фейг. Серед російських науковців дану проблему розглядали Г. Вечканов, А. Гуров, С. Глінкіна, Т. Корягіна, В. Колесников, С.Ковальов, Ю. Лагов, К. Привалов, А. Яковлева та багато інших. До вітчизняних науковців можна віднести: А. Базилюк, З. Варналія, С. Гончарова, В. Гончарову, Я. Жаліло, В. Жук, Г.Задорожного, П. Іваненка, С. Коваленка, І. Мазур, В. Мандибуру, О. Осипенка, І. Озерського, В. Поповича, В. Предборського, О. Турчинова, С. Тютюнникової, В. Ущাপовського, А. Фукса та ін.

У працях цих науковців розглянуті основні підходи до вивчення проблеми існування і розвитку тіньового сектора економіки, а також методи розрахунку його обсягу. При такому різновиді робіт проблема виміру регіонального рівня тіньового сектору залишається не вирішеною.

Таким чином, актуальність теми обумовлена її недостатній розробленості. Розгляд питань пов'язаних з даною тематикою носить як теоретичну, так і практичну значність.

Висока значимість і недостатня практична розробленість проблеми визначають безсумнівну новизну даного дослідження.

Об'єктом дослідження є тіньова економіка як елемент громадської системи.

Предметом же аналізу виступає взаємовплив нелегальних (тіньових) і легальних соціально-економічних інститутів, які регулюють господарське життя.

Основна мета дослідження полягає в розрахунку обсягів тіньового сектору Харківського регіону.

Інструментом кількісного виміру тіньового ВВП є складові моделі загальної економічної рівноваги - функції сукупного попиту та сукупної пропозиції. Визначення обсягів тіньової економіки можливе на основі моделі функції сукупної пропозиції, головна складова якої - виробнича функція Кобба - Дугласа з постійністю віддачі від масштабу у формі Тінбергена [10].

При використанні функції Кобба - Дугласа допускається цілий ряд неточностей.

По-перше, одна з неточностей аналогічна помилці, що має місце при використанні рівняння обміну кількісної теорії грошей. За економічним змістом (і в

трактуванні самого І. Фішера - автора рівняння) в розрахунок повинна прийматися вся вироблена товарна маса, тобто випуск. У практичних розрахунках в основному використовується показник ВРП. Аналогічно, у виробничій функції макрофактори (праця і капітал) забезпечують випуск продукції, а не ВРП.

По-друге, використання кількості зайнятих замість витрат праці (добуток кількості зайнятих та середньорічної заробітної плати) в умовах браку вихідної інформації призводить до розбіжностей розмірностей в лівій і правій частинах рівняння, що неприпустимо. Оскільки не всі зайняті задіяні у випуску продукції, то необхідно враховувати коефіцієнт зайнятості.

По-третє, у виробництві випуску задіяні не основні фонди, а тільки виробничі. Так як протягом року в економіці країни відбувається інфляція (дефляція), то вартість капіталу повинна бути переоцінена з урахуванням інтегрального показника інфляції в країні - дефлятора ВРП. Як допущення приймається, що часовий лаг впливу інвестицій у виробничий капітал дорівнює одному року.

По-четверте, оскільки виробничі фонди практично не можуть бути задіяні повністю, то необхідно ввести коефіцієнт завантаження виробничих фондів [10].

По-п'яте, не ясно, що таке середня продуктивність макрофакторів або постійна середній рівень технології і як його можна виміряти і спрогнозувати. Такими ж середніми будуть результати і постійними помилки. По суті, зазначені коефіцієнти виконують роль компенсаторів помилки для збігу правої і лівої частин виробничих функцій.

По-шосте, використання статистичних методів для визначення коефіцієнтів еластичності завжди містить помилки усереднення, що зводить нанівець практичну цінність результатів. Це підтверджується практикою консенсус-прогнозів, що проводяться Міністерством економіки України.

У [10] запропоновано детермінований алгоритм точного обчислення (відповідно до опублікованих статистичних даних) коефіцієнтів еластичності та коефіцієнта завантаження капіталу для минулих періодів і прогнозний алгоритм для майбутніх періодів з урахуванням наведених зауважень. Зважаючи на викладене, співвідношення коефіцієнтів еластичності по праці і капіталу змінюється з точністю до навпаки: більше за капіталом і менше з праці. Для економіки України в 1997-2005 рр. коефіцієнт еластичності по праці змінювався в межах 0,1188-0,1378, а коефіцієнт завантаження виробничого капіталу – в межах 0,275-0,4295 [10].

Принцип золотого перетину в природі оптимізує конструкції, що дозволяє кожному організму адекватно виконувати свою функцію при мінімальному використанні ресурсів зовнішнього середовища. Недавні дослідження І. Крючкової дозволили виявити, що структурування економіки (як світової, так і окремої країни) підпорядковується універсальному закону структурування - принципу золотого перерізу. Обґрунтована гіпотеза про зв'язок структурування економічних систем, що використовують універсальний принцип золотого перетину, з процесом оптимізації використання ресурсів у відповідних системах (за аналогією з проявами закону економії в живих системах) [10].

Один з авторів виробничої функції, а саме Дуглас, виявив цікаву закономірність, що співвідношення коефіцієнтів еластичності (частки праці і капіталу) у виробничій функції Кобба-Дугласа в промислово розвинених країнах з мінімальним рівнем тіньової економіки є приблизно постійним і знаходиться в межах від 0,3 до 0,7. З урахуванням сказаного при використанні функції Кобба-Дугласа ці частки змінюються з точністю до навпаки: частка праці - 0,3, частка капіталу - 0,7. Згідно реальним даним економіки України, у виробничій функції частка праці становить 0,1188-0,1378, частка капіталу - 0,8812-0,8622. Припустимо, що розподіл коефіцієнтів еластичності в агрегованій

виробничої функції макrorівня має відповідати принципу золотого перетину: коефіцієнт еластичності по праці - 0,382, за капіталом - 0,618. Відхилення від цього оптимального співвідношення будемо пов'язувати з неоптимальними податками і, як наслідок, з наявністю в країні тіньової економіки [10].

Результати обчислень по харківському регіону представлені в табл. 1-3.

Таблиця 1 - Розрахунок зі змінними коефіцієнтами

Роки	Показники	aa	Qном	L	L/Qном	Lсум/Qном	W	Y
	1997	0,12	5979,51344	1645,327	2554,417	1760,56338	9154,93	3341,869
	1998	0,11	6568,50192	1645,327	2368,758	1600,51216	9827,145	3802,817
	1999	0,13	8348,27145	2407,17	2413,572	1843,79001	11363,64	4633,803
	2000	0,12	10889,8848	3034,571	2311,14	1786,17158	14731,11	6184,379
	2001	0,11	13072,9834	3501,921	2279,129	1715,74904	19910,37	7618,438
	2002	0,12	14455,8259	3898,848	2279,129	1722,15109	24097,31	9065,301
	2003	0,12	17112,6761	4820,743	2471,191	1798,97567	29596,67	10409,73
	2004	0,12	22093,4699	6472,471	2599,232	1875,80026	37708,07	13226,63
	2005	0,14	27189,5006	8975,672	2932,138	2112,67606	51600,51	18322,66
	2006	0,14	32035,8515	10550,58	2932,138	2106,27401	67221,51	21715,75
	2007	0,13	43868,2676	10250,72	2765,178	2052,695	63780,8	21280,81
	2008	0,13	59389,2679	11135,34	2794,638	2084,914	69451,3	23116,05
	2009	0,13	49471,2468	12019,97	2824,097	2117,133	75121,9	24951,3
	2010	0,14	63127,6178	12904,59	2853,557	2149,352	80792,5	26786,54

де а – коефіцієнт еластичності;

Qном – офіційний ВРП;

L – затрати праці;

L/Qном – доля зарплатні у виробництві;

Lсум/Qном – долі зарплатні в офіційному ВРП;

W – середньомісячна зарплатня;

Y – прибуток;

Q*ном – сумарний номінальний ВРП;

L* - затрати праці;

L*/Q*ном – доля зарплатні у ВРП;

L*сум/Q*ном – сумарна доля зарплатні у ВРП;

Qtін – тіньовий ВРП;

Qtін/Q*ном – доля тіньового ВРП у сумарному;

Qtін/Qном – доля тіньового ВРП в офіційному [10].

Те ж саме у наступних таблицях.

Таблиця 2 - Розрахунок з постійними коефіцієнтами

Роки	Показники	$a=0,382$	$Q^*_{ном}$	L^*	$L^*/Q^*_{ном}$	$L^*_{сум}/Q^*_{ном}$	W^*	Y^*
	1997	0,38	9628,68118	5300,896	3175,416	5102,43278	29436,62	7010,243
	1998	0,38	10685,0192	5781,05	3463,508	5108,83483	34481,43	7932,138
	1999	0,38	13239,4366	7291,933	3527,529	4609,47503	34417,41	9513,444
	2000	0,38	17631,242	9775,928	3546,735	4596,67094	47413,57	12919,33
	2001	0,38	21408,4507	11837,39	3540,333	4705,50576	67311,14	15960,31
	2002	0,38	23489,1165	12925,74	3521,127	4769,52625	79839,95	18092,19
	2003	0,38	27740,0768	15422,54	3559,539	4878,36108	94769,53	21017,93
	2004	0,38	36222,7913	20595,39	3636,364	5038,41229	119968	27349,55
	2005	0,38	43104,9936	24884,76	3693,982	5134,44302	143092,2	34238,16
	2006	0,38	51043,5339	29558,26	3706,786	5160,05122	188373,9	40326,5
	2007	0,38	51191,02	29443,25	3850,768	4966,01	171656,7	40181,9
	2008	0,38	55397,69	31895,37	3912,051	4961,759	202994,1	43550,55
	2009	0,38	59604,36	34347,5	3973,334	4957,508	240052,6	46919,21
2010	0,38	63811,03	36799,62	4034,617	4953,257	283876,3	50287,86	

Таблиця 3 - Розрахунок співвідношень

Роки	Показники	$Q_{тін}$	$Q_{тін}/Q^*_{ном}$	$Q_{тін}/Q_{ном}$
	1997	3649,168	2426,376	3911,65173
	1998	4122,919	2471,191	4014,08451
	1999	4884,763	2362,356	3745,19846
	2000	6741,357	2445,583	3962,86812
	2001	8335,467	2490,397	4078,10499
	2002	9033,291	2458,387	4001,28041
	2003	10621	2451,985	3975,67222
	2004	14129,32	2496,799	4090,90909
	2005	15915,49	2362,356	3745,19846
	2006	19007,68	2381,562	3796,41485
	2007	19198,48	2405,996	3858,596
	2008	20767,03	2402,945	3850,733
	2009	22335,57	2399,895	3842,87
2010	23904,12	2396,844	3835,007	

Результати розрахунків узагальнено як показано на рис.1.

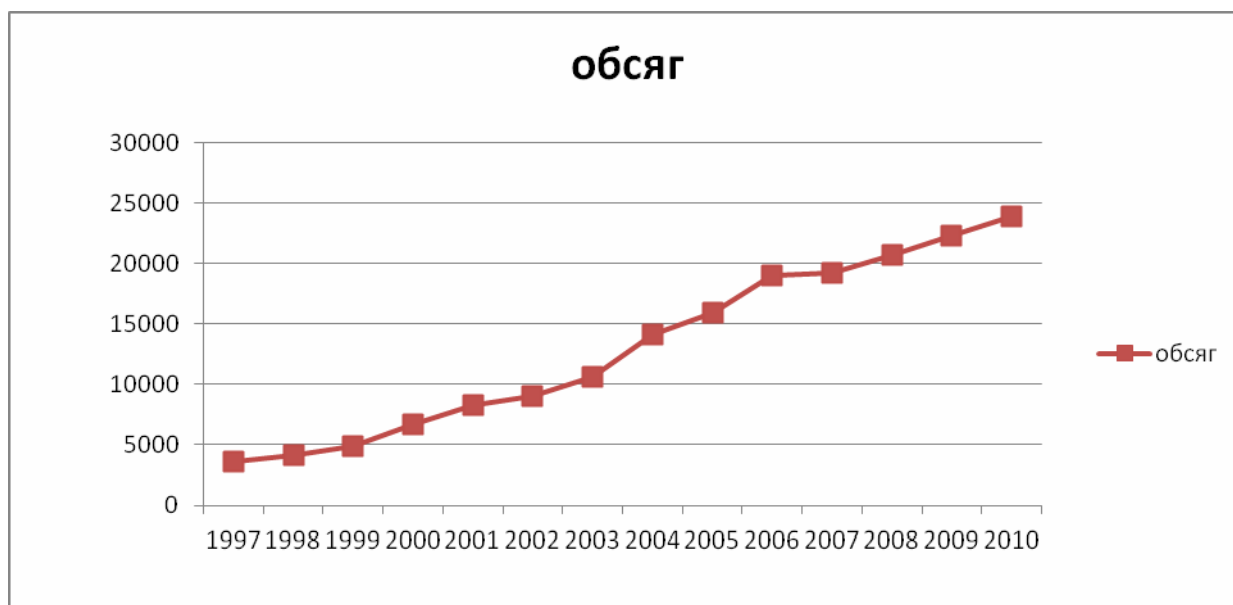

Рисунок 1 - Динаміка обсягів тіньового сектору

Таким чином, за даними таблиці можна зробити висновок, що обсяг тіньової економіки постійно збільшується.

Список літератури

1. Бова А. Структура тіньової економіки / А. Бова // Правосуддя - гарант законності у сфері економічних правовідносин. Т. 21(1): Міжвідомчий науковий збірник / Коллект. автор. - К., 2000. - С. 463-473.
2. Краус Н.М. Теоретичні та методологічні аспекти тіньової економіки за умов трансформаційних перетворень / Н.М. Краус // Вісник Львівської фінансової державної академії / Головний редактор Буряк П.Ю. - Львів: ЛДФА, 2007. - № 12. -С. 233-243.
3. Озерський І. Місце тіньової економіки у сучасному економічному середовищі / І. Озерський // Економіка. Фінанси. Право. - 2003. - № 6.-С. 25-29.
4. Попович В.М. Тіньова економіка як предмет економічної кримінології: (Монографія) / В.М. Попович. - К.: Правові джерела, 1998. - 448 с.
5. Попов Ю.Н., Тарасов М.Є. Теневая экономика в системе рыночного хозяйства: Учебник. / Ю.Н. Попов, М.С. Тарасов. - М.: Дело, 2005.-240 с.
6. Теневая экономика: опыт криминалогического исследования: / [А.А. Горшак, Э.А. Дидоренко, В.М. Иванов, Б. Г. Розовский]. - Луганск: РИО ЛИВД, 1997.-203 с.
7. Ущатовський В. Тіньова економіка як джерело живлення організованої злочинності / В. Ущатовський // Право України. - 2001. - № 4.-С. 48-51.
8. Ущатовський В. Тіньова економіка як інфраструктура організованої злочинності: сугність, тенденції розвитку, кримінально- правові проблеми / В. Ущатовський // Право України. - 2000. - № 2.-С. 61-64.
9. Хавіна З., Суперфін Л. Буржуазна теорія «другої економіки» / З. Ха-віна, Л. Суперфін//Питання економіки. - 1996.-№ 11.-С. 104-112.
10. Харазішвілі Ю. Системне моделювання соціально-економічного розвитку України. «Банувівська справа» №3. К., «Знання», 2006.- С. 45-65.

А. Жураковская

Методы оценки объемов теневого сектора в экономике региона

Статья посвящена анализу подходов к оценке объемов теневого сектора в экономике региона. В статье проанализирован метод оценки объема теневого сектора при помощи производственной функции Кобба-Дугласа, выявлены его недостатки. С помощью этой функции рассчитан объем теневого сектора Харьковского региона, выявлена общая тенденция к росту.

A.Zhurakovskaya

Calculation methods of the shadow economy in regions

The article devoted to the analysis the approaches to estimating the volume of informal sector in the economy of the regions. In the article analyzed the calculation method of the shadow economy by production function of Cobb-Douglas, identified its weaknesses. The volume of the shadow economy in Kharkiv region was calculated by this function, admit a general tendency to an increase.

Одержано 20.02.12

УДК 332.1+316.34(005.584.1)

Н.В. Кочеткова, асист.

*Національна академія природоохоронного і курортного будівництва,
г.Симферополь*

Совершенствование системы мониторинга социально-экономической дифференциации региона

В статье рассмотрена сущность мониторинга социально-экономической дифференциации региона. Предложена система мониторинга социально-экономической дифференциации региона, которая включает ядро, подсистемы методологического обеспечения, оценки и принятия управленческих решений. Обосновано использование методов и показателей оценки тенденций развития региона. **социально-экономическая дифференциация, мониторинг, система, методы, показатели оценки тенденций развития**

Современный этап развития характеризуется высоким уровнем социально-экономической дифференциации регионов Украины, что обуславливает выбор инструментов региональной политики, позволяющих выявить причины проблемности региона, осуществить анализ и оценку внутреннего потенциала, обосновать механизмы преодоления территориальных диспропорций. При этом следует отметить, что инструменты региональной политики, направленные на снижение уровня дифференциации социально-экономического развития, должны быть сфокусированы на выявлении и стимулировании развития «точек экономического роста», что предусматривает мониторинг состояния региональной общественной системы.

Исследованию мониторинга регионального развития посвящены работы многих отечественных и зарубежных ученых: И.В. Валентюк, А.Е. Когута, В.Е. Рохчина, Е.А. Недобеги, Т.В. Усковой, Э.О. Прокофьевой, А.И. Шишкина и др. [2; 3; 6-8]. Однако, анализ этих литературных источников свидетельствует об отсутствии единого подхода к формированию системы мониторинга социально-экономической дифференциации региона.

Целью статьи является обоснование подхода к совершенствованию системы мониторинга социально-экономической дифференциации, что позволит принимать управленческие решения, направленные на снижение негативных последствий диспропорций развития территорий региона.

В современной экономической науке мониторинг определяется как